

Kartläggning av examensarbetsprocessen vid Arcada

Thomas Kiil

Thomas Kiil

Examensarbete
Företagsekonomi

2011

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Företagsekonomi
Identifikationsnummer:	
Författare:	Thomas Kiil
Arbetets namn:	Kartläggning av examensarbetsprocessen vid Arcada
Handledare (Arcada):	Carl-Johan Rosenbröjer
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>Detta examensarbete är gjort för ARBIT. ARBIT (Applied Research in Business and IT) är en forskningsgrupp som är integrerad med utbildningsprogrammet i företagsekonomi vid Arcada. Olika arbetsgrupper inom Arcada har konstaterat att en källa till problem med att få studerande utexaminerade inom den i studieplanen utsatta tiden är examensarbetet. Syftet med examensarbetet är att utreda examensarbetsprocessen och skapa en masterprocess för hur handledningen går till inom de olika avdelningarna vid Arcada. Examensarbetsprocessen har jämförts med projektprocesser i företag. I examensarbetsprocessen ingår diskussion kring de olika aktörerna, som är studeranden, handledaren och uppdragsgivaren. Dessutom redogörs för examensarbetsprocessens fyra faser. Dessa är definitions-, planerings-, genomförande- och avslutningsfasen. I processen har fokuserats på kontrollmöten, kommunikation och dokumentation. Utgående från teorin och resultaten av intervjuerna med lärare från Arcadas avdelningar ekonomi, informationsteknik och media, hälsa och välfärd och energi samt materialteknik har jag skapat en masterprocess.</p>	
Nyckelord:	ARBIT, examensarbete, examensarbetsprocessen, examensarbets faser, handledning
Sidantal:	43
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Företagsekonomi
Identification number:	
Author:	Thomas Kiil
Title:	Kartläggning av examensarbetsprocessen vid Arcada
Supervisor (Arcada):	Carl-Johan Rosenbröijer
Commissioned by:	
<p>Abstract:</p> <p>This thesis is made on behalf of ARBIT. ARBIT (Applied Research in Business and IT) is a research group that is integrated with the degree program in business administration at Arcada. Various working groups within Arcada have found out that a source of problem in getting student graduated accordingly to the study plan is the thesis. The aim of this thesis is to investigate the thesis processes at various departments at Arcada and create a master process for the thesis supervision at Arcada. The thesis process has been compared to project processes which companies apply. My thesis is part of a larger project about thesis structure and supervision of students working on their thesis at Arcada. The thesis process includes discussions about the various participants, these participants are students, supervisors and external employers. Furthermore, the four phases in the thesis process are discussed, these four phases are definition, planning, implementation and final phase. Control meetings, communication and documentation are important parts of this process and are also discussed. With theory in the background combined with the results of interviews with teachers from Arcadas three departments finance, information technology and media, health and welfare, and energy has been used to create a master process.</p>	
Keywords:	ARBIT, supervision, thesis process, thesis structure, thesis
Number of pages:	43
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

INNEHÅLL

1	Inledning.....	7
1.1	Problemområdet.....	7
1.2	Syfte.....	8
2	Teori.....	9
2.1	Aktörer.....	9
2.1.1	<i>Studeranden</i>	9
2.1.2	<i>Handledare</i>	10
2.1.3	<i>Uppdragsgivare</i>	10
2.1.4	<i>Aktörsmodell</i>	11
2.2	Projekt.....	12
2.2.1	<i>Projektplan och planeringsprocessen</i>	13
2.2.2	<i>Projektets livscykel</i>	14
2.2.3	<i>Faser</i>	15
2.2.4	<i>Kontrollmöten</i>	18
2.2.5	<i>Dokumentation</i>	19
2.3	Kommunikation.....	21
2.3.1	<i>Kommunikation i projekt</i>	21
2.3.2	<i>Kommunikationskanaler</i>	23
2.4	Sammanfattning av teorin.....	24
3	Metod.....	24
3.1	Kvalitativ undersökning.....	25
3.1.1	<i>Kritik mot kvalitativ undersökning</i>	25
3.2	Kvalitativ intervju.....	25
3.3	Arbetets uppläggning.....	26
3.4	Tillvägagångssätt.....	26
4	Resultat.....	27
4.1	Hälsa och välfärd.....	28
4.2	Ekonomi, informationsteknik och media.....	30
4.2.1	<i>Informations- och medieteknik</i>	30
4.2.2	<i>Film och television</i>	32
4.3	Energi- och materialteknik.....	34
5	Analys.....	36
5.1	Masterprocess.....	39

6	Slutsats	40
7	Källförteckning.....	41
7.1	Litteratur	41
7.2	Muntligt material	42
7.3	Elektroniska källor	42
8	Bilagor	43

1 INLEDNING

Examensarbetsprocessen och handledning är de fenomen jag planerar att undersöka i detta projekt. När det gäller examensarbetsprocessen kommer jag att analysera det som ett projekt och försöka implementera examensarbetsprocessen till projektprocesser som utförs i företag. Min avsikt är att kunna dela upp examensarbetsprocessen i faser med tydliga gränser inom processen. Jag anser att om man som studerande planerar i förväg, utför uppgifterna inom faserna och har tydliga gränser mellan de olika faserna, är det lättare att motivera sig själv att arbeta vidare.

I examensarbetsprocessen finns det även flera andra saker än själva skrivandet att ta i beaktande. Det är aktörerna och deras roller, förutom handledaren kan det också finnas en uppdragsgivare. Jag kommer att diskutera aktörerna var för sig, analysera dem och göra upp modeller för att förklara på vilka sätt de kommunicerar och vilket deras inflytande är i de olika faserna av examensarbetsprocessen.

Kommunikationen är en annan viktig aspekt som jag valt att ta upp i mitt examensarbete. Det finns många kommunikationskanaler att använda sig av, därför vill jag skilja åt de bästa kanalerna för olika typ av behov. Det handlar om allt från face-to-face till telefonsamtal.

Handledningen är området som Arcada önskar förbättra. Att handleda studeranden innebär mycket jobb för lärarna. Om lärarna handleder flera studeranden samtidigt ökar arbetsmängden, dessutom har lärarna övriga förpliktelser. Det är viktigt att hitta en metod som lärarna ska följa för att dokumentera sina möten med studerandena och kommunikationen utanför mötena.

Jag valde ämnet för att jag anser att det är intressant. Examensarbeten är årligen aktuellt för flera studeranden.

1.1 Problemområdet

Projektet har uppstått efter att olika arbetsgrupper inom Arcada har kommit till slutsatsen att examensarbetet är orsaken till att studerandena inte blir färdiga enligt tidtabellen

i studieplanen. Examensarbetet kan bli ett för stort självständigt projekt som kan vara svårt att slutföra inom utsatt tid.

Många av Arcadas lärare anser att handledningen har en avgörande betydelse för att examensarbetet ska gå framåt. Detta gäller speciellt de studerande som lätt tappar motivationen. Det leder till pauser i skrivandet som i sin tur medför problem med att återuppta skrivandet.

Enligt lärarkåren skriver studerandena i medeltal för länge på sitt examensarbete. Det ska inte få ta åtta eller tio månader att skriva ett examensarbete, sex månader är en acceptabel tid. Naturligtvis kan oförutsedda problem dyka upp som förlänger skrivprocessen.

I en examensarbetsprocess kan två eller flera aktörer ingå. I de flesta fallen är det dock fråga om ett samspel mellan studeranden och handledaren. Om examensarbetet är projekterat kommer uppdragsgivaren med. Vilka är de olika aktörernas roller i examensarbetsprocessen?

Syftet med kontrollmötena är att handledaren och studeranden ska kunna diskutera examensarbetet. Hur många kontrollmöten bör ordnas? Vilka metoder bör handledaren använda för handledningen?

En handledare handleder många studeranden samtidigt. Det betyder att det blir mycket att komma ihåg inför varje möte, speciellt om det är en litet längre tid sedan föregående möte. Ingen kan förvänta sig att handledaren ska komma ihåg allt det som sägs. Vilken teknik kan användas för att dokumentera samtal vid kontrollmöten.

1.2 Syfte

Det teoretiska syftet med detta examensarbete är att utreda examensarbetsprocessen, dess olika faser, aktörerna samt kommunikationen och dokumentationen.

Det empiriska syftet är att kartlägga hur lärarna utför handledningen vid olika avdelningar och inom ett par specifika utbildningsprogram på Arcada.

Mitt mål är att i analysen skapa en masterprocess för hur examensarbetsprocessen går till.

2 TEORI

2.1 Aktörer

I examensarbetsprocessen ingår i huvudsak tre aktörer, en studerande, en handledare och en uppdragsgivare. I detta kapitel kommer jag att utreda varje aktörs roll i examensarbetsprocessen. Till slut kommer jag skapa några modeller för att demonstrera hur kommunikationen mellan aktörerna kan gå till.

2.1.1 Studeranden

För att kunna komma igång med examensarbete ska studeranden ha fullfört minst hälften av det totala antalet studiepoäng inom utbildningsprogrammet. (Arcada, examensarbetsrutiner)

Studeranden har rätt att framföra sin egen idé som förslag till rubrik eller tema för sitt examensarbete. Då ska studeranden göra upp en arbetsbeskrivning och arbetsplan, som lämnas in till den programansvariga för godkännande. Om rubriken godkänns utses en handledare. Om examensarbetet är projekterat, vilket innebär att det skrivs för ett företag eller en organisation, ska ett avtal lämnas till studiesekreteraren. (Arcada, examensarbetsrutiner)

Examensarbetet kan vara en del av större projekt, men varje enskild studerandes egen arbetsinsats ska vara dokumenterad. Den skriftliga dokumentationen ska innehålla åtminstone:

- Problemets relevans
- Anknytning till tidigare kunskap
- Frågeställning eller hypotes
- Metod
- Resultat
- Diskussion

Det är viktigt att studeranden väljer ett ämne som intresserar honom eller henne. Då är det lättare att motivera sig under examensarbetsprocessens svårare perioder. För studeranden finns det en checklista för hur man ska gå till väga när man skriver examensarbetet. (Arcada, utbildningsprogrammen och deras uppbyggnad) (Se bilaga 1)

Studeranden uppmanas att vara i kontakt med handledaren under arbetets gång enligt överenskommen plan. (Arcada, examensarbetsrutiner)

2.1.2 Handledare

För varje examensarbete utses en handledare som är anställd vid Arcada. Handledaren bestäms i första hand bland lärarna i det egna utbildningsprogrammet. (Arcada, examensarbete)

Handledarens uppgift är att hjälpa studeranden under skrivprocessen. En lärare ansvarar för handledningen av flera studeranden samtidigt. Studeranden fördelas bland handledarna utgående från studerandens rubrikval. Handledaren kan bestämma hur han eller hon vill gå tillväga för att hjälpa studeranden.

2.1.3 Uppdragsgivare

Då studeranden väljer att göra ett projekterat examensarbete kommer uppdragsgivaren med in i bilden. Examensarbetet anses vara projekterat när en av följande punkter är skriftligen överenskommen:

- Företaget betalar högskolan eller studenten
- Arbetet har en extern handledare
- Företaget har för avsikt att utnyttja resultatet i sin verksamhet

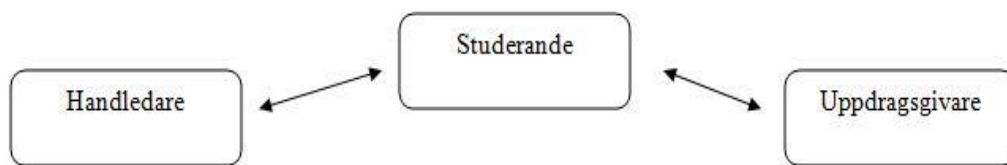
Avtal arkiveras hos studiebyrån, se bilaga 2. (Arcada, projekterade examensarbeten)

Uppdragsgivaren ingår ofta i examensarbetsprocessen. Uppdragsgivaren kan vara ett utomstående företag eller Arcada. Uppdragsgivarens bakgrundsinformation i början av processen, gör det lättare för studeranden att komma igång med skrivandet. Det är vik-

tigt att uppdragsgivaren under hela processen är tillgänglig för att besvara eventuella frågor.

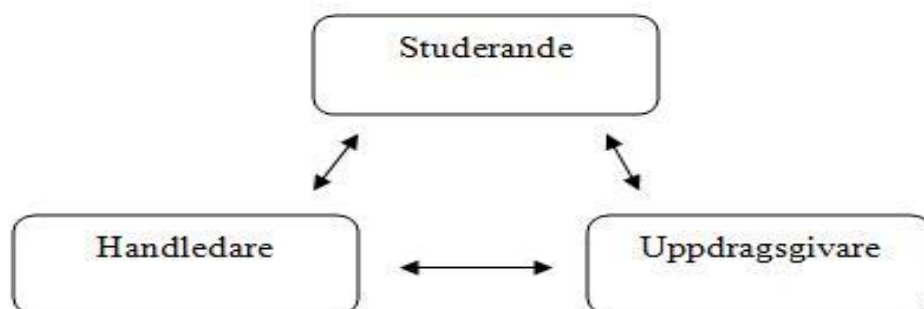
2.1.4 Aktörsmodell

I de föregående kapitlen har jag beskrivit de olika aktörernas individuella roller i examensarbetsprocessen. I detta kapitel kommer jag att redogöra för samspelet mellan aktörerna.

Figur 1. Interaktion mellan aktörerna.

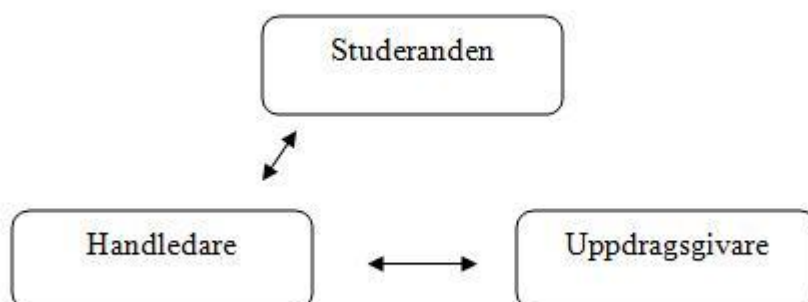
I figur 1 illustreras den vanligaste formen av interaktion mellan aktörerna, interaktionen mellan dem är alltid reciprok. Figuren visar att det inte finns någon interaktion mellan handledaren och uppdragsgivaren. Det finns flera orsaker till det. Det är studeranden som ansvarar för sitt examensarbete, därför är det också studeranden som står för kommunikationen med alla involverade aktörer. Kommunikationen mellan två aktörer är alltid dubbelriktad. Studeranden får hjälp av handledaren med uppbyggandet av examensarbetet medan uppdragsgivaren ger information om ämnet.

Figur 2. Interaktion mellan aktörerna.

Figur 2 är baserad på figur 1, men här kan vi se att det också finns interaktion mellan handledaren och uppdragsgivaren. Före det egentliga examensarbetsprocessen har en

uppdragsgivare kontaktat Arcada eller en lärare om ett ämne företaget behöver en undersökning om. Därefter erbjuder lärarna studeranden ämnet under seminariekursen.

Figur 3. Interaktion mellan aktörerna.

Det går inte att i förväg säga hur aktiv uppdragsgivaren kommer att vara. Uppdragsgivaren kan också ge handledaren informationen, då går all information via handledaren, såsom i figur 3.

2.2 Projekt

Begreppet projekt tenderar att användas för att beskriva allt möjligt som ska genomföras. Det har blivit ett modeord, skriver Löow.(1999 s. 13) Ett citat som Löow använder sig av är 'Projekt är en beskrivning av form, inte innehåll. Det är inte det unika i en idé som gör det till ett projekt.'(Löow 1999 s. 13)

Löow (1999 s. 14) tar fram ett exempel på projekt som är att bygga hus. Huset ska vara färdigt inom en viss tid i enlighet med vissa kvalitetskrav. Denna tanke om projekt kommer jag att tillämpa till examensarbetsprocessen. Examensarbetet ska vara färdigt inom en på förhand avtalad tid och uppfylla vissa kvalitetskrav.

Examensarbetsprocessen är lång, skribenten måste ha tålamod för att orka arbeta vidare även då motivationen inte är den bästa.

2.2.1 Projektplan och planeringsprocessen

Projektplanen har enligt Ruuska (2007 s. 178) tre huvudfunktioner, men det är endast två av dem som jag anser att kan anpassas till examensarbetsprocessen. De två funktionerna:

- Beskriver hur det önskade slutresultatet ska uppnås.
- Fungerar som verktyg för övervakning och kontroll.

Arcadas mål är att studerandena ska få sina examensarbeten färdiga så att de kan bli utexaminerade inom utsatt tid. Till exempel inom företagsekonomi är seminariekursen obligatorisk för alla studeranden. Kursens syfte är att hjälpa studeranden att komma igång med skrivandet och målet är att studeranden ska få examensarbetets teoridel färdig i slutet av kursen. Då återstår tre månader av terminen, vilket anses vara en tillräckligt lång tid för att göra resten av arbetet färdigt. Enligt kursbeskrivningarna har de olika utbildningsprogrammen inte samma mål för seminariekursen. De olika typerna av examensarbeten kan vara orsaken till detta, men det gemensamma är att seminariekursen ska stöda studeranden i examensarbetsprocessen och skrivandet. Gemensamt är också att studeranden ska presentera sitt arbete under kursen. (Arcada, kursbeskrivningar)

Projektgruppen som består av studeranden, handledaren och uppdragsgivaren bestämmer tillsammans när examensarbetet ska vara färdigt. De måste ta hänsyn till att studeranden fortfarande kan ha kvar kurser och att uppdragsgivaren kan ha önskemål om när arbetet ska vara färdigt.

Då projektplanen förbereds är det viktigt att studeranden får bakgrundsinformation om ämnet av uppdragsgivaren. I diskussioner med uppdragsgivaren kan studeranden ställa frågor om eventuella oklarheter, få råd om hur han eller hon ska komma igång och få veta vilka viktiga punkter som ska ingå i projektet. Efter samtalet med uppdragsgivaren diskuterar studeranden examensarbetsprocessen med sin handledare och presenterar sitt ämne för honom eller henne.

Som projektplan för examensarbetsprocessen kan man använda t.ex. innehållsförteckningen eftersom den visar vad studeranden har tänkt behandla i sitt examensarbete. Innehållsförteckningen kan ändras under processen, men kapitlen och rubrikerna fungerar

som delmål. Slutligen har man ett fullständigt examensarbete. Projektplanen har fokus på vad som görs, av vem (om det är flera studeranden som är med om examensarbetet) och inom vilken tid.

Delmålen är en form för framtidsplan, de beskriver studerandens arbetsuppgifter och fungerar som milstolpar för kontrollmötena. Studeranden ska vara med om att sätta upp delmålen, eftersom också studerandens tidtabell ska tas i beaktande, men studeranden måste givetvis bli färdig inom den bestämda studietiden. Det gäller att hitta balansen och alla studeranden har inte behov av att träffa sin handledare lika ofta. (Baltzersen 2011)

Framtidsplanen ger en bra översikt över examensarbetsprocessen. Förpliktelsen att nå delmål är en motiverande faktor för de flesta av oss, inte bara studeranden. Professor Claus Jørgen Nielsen vid Universitetet i Oslo (Baltzersen 2011) upplever att hälften av hans studerande vill träffa handledaren med jämna mellanrum, medan den andra hälften tycker att det kan bli besvärligt om man träffas för ofta. Det är som sagt viktigt att hitta balansen med varje enskild studerande. En annan handledare anser att det är viktigt att börja med delmål på kort sikt för att studeranden ska komma i gång med examensarbetet.

2.2.2 Projektets livscykel

Detta avsnitt kommer att behandla projektets livscykel och fasindelning. Macheridis (2009 s. 57) förklarar projektets livscykel som den tid projektet tar. Det betyder inte endast den tid det konkreta projektet varar, utan innebär också tiden före och efter projektet. Faserna är en del av projektets livscykel, dessa faser följer varandra i en bestämd ordning från projektets början till dess slut. Macheridis (2009 s. 58) visar att det vanligaste är att ett projekts livscykel delas in i fyra faser, Ruuska å sin sida (2007 s. 33) skriver att indelningen av antalet faser beror på det aktuella projektet.

Jag kommer att tillämpa Macheridis fyra faser för att beskriva examensarbetsprocessen, (se figur 4) Definitions-, planerings-, genomförande-, och avslutningsfasen. Jag kommer att fokusera på faserna och anpassa examensarbetsprocessen till dem.

Macheridis (2009 s. 60) skriver att projektets livscykel och fasindelning kan följa olika mönster och bygga på olika utgångspunkter. Olika aktörer har olika uppfattningar och idéer om hur ett projekt ska styras och ledas. Dessa olika uppfattningar baseras på aktörernas olika erfarenheter och verklighetsuppfattningar. Macheridis (2009 s. 60) har på ett övergripande plan skilt de olika sätten att se på hanteringen av projektets livscykel och fasindelning till det mekaniska synsättet och det organiska synsättet.

Det mekaniska synsättet (Macheridis 2009 s. 60) innebär en logisk ordning mellan de olika faserna, där den föregående fasen ligger som grund till den nästa. Hela projektet bygger på de riktlinjer som fastställdes redan i planeringsfasen. Studeranden väljer ett ämne och jobbar steg-för-steg undersöker, skriver, intervjuar och skriver. Tids- och aktivitetsplanering är viktigt i detta synsätt.

Projektets resultat utvärderas i förhållandet till uppdraget. Projektledarens eller handledarens huvuduppgift är att kontrollera och styra studeranden i det arbetet. Att applicera det mekaniska synsättet till examensarbetsprocessen är ett logiskt val med tanke på fasindelningen och projekt tänkandet.

Fas	Mekaniskt synsätt
Definitionsfasen	Målformulering Strategi
Planeringsfasen	Strikt tidsschema Noggrann planering
Genomförandefasen	Projektstyrning Delmål
Avslutandefasen	Bedömning Utvärdering

Figur 4. Mekaniska synsättet på projektets livscykel och fasindelning (Macheridis 2009 s. 60)

2.2.3 Faser

Projekttypen avgör hur de olika faserna går i hop med varandra, till exempel om de löper parallellt eller om de löper i en viss ordning. Macheridis (2009 s. 145) tar fram vattenfallsmodellen, som innebär en systematisk övergång från en fas till en annan tills projektet är slut. Vattenfallsmodellen kräver att aktiviteter och processer utförs i seriella

steg. Större förändringar i projektet är svåra att implementera vid en senare fas. I detta arbete kommer examensarbetsprocessen att anpassas till vattenfallsmodellen, eftersom det naturliga är att studeranden jobbar sig fram i en logisk ordning vilket vattenfallsmodellen helt tydligt för fram.

Definitionsfasen är den första fasen i examensarbetsprocessen. Definitionsfasen kan utvecklas till att bli ett litet projekt i sig själv. Enligt Virtanen (2009 s. 153) och Macheridis (2009 s. 147) ska man i inledande fasen ställa frågor kring det ämnet som projektet kommer att handla om. Enligt Virtanen (2009 s. 153) ska studeranden under den inledande fasen komma underfund med varför projektet ska göras och för vem. Macheridis (2009 s. 147) går ännu djupare i analysen av inledande fasen än Virtanen och hävdar att den inledande fasen fungerar som en förstudie för att ge underlag för beslut om projektet ska accepteras eller avvisas.

Om man jämför förstudien med val av ett ämne för examensarbetet kan man tänka sig att ett ämne inte är rätt för den inriktningen som studeranden studerar vid eller att handledaren anser att det redan finns för mycket liknade studier om ämnet.

Macheridis (2009 s. 148) tar därefter fram fem frågor som han anser att man kan använda för att bestämma om projektet bör accepteras eller avvisas.

- Vilket är motivet för projektet?
- Vad förväntar uppdragsgivaren sig av projektet?
- Vad kommer studeranden att behöva göra?
- Är jag som skribent tillräckligt kompetent för detta projekt?
- Vilka effekter kan projektet få?

Dessa frågor kan studerandena ställa sig, innan de presenterar sitt ämne för sin lärare, läraren kan sedan ta ställning till om ämnet lämpar sig som ett examensarbete.

Ruuska är (2007 s. 35) på samma linje som Macheridis och Virtanen, men Ruuska tycker att redan i definitionsfasen bör projektets resultat och mål beskrivas tydligt tillsammans med en plan för hur studeranden ska komma igång med examensarbetet. Definitionsfasen resulterar i ett beslut om projektet ska utföras eller icke.

Planeringsfasen är den andra fasen i examensarbetsprocessen och börjar genast efter att handledaren i inledande fasen har godkänt ämnesvalet. Planeringsfasen är mera detaljerad än definitionsfasen. I planeringsfasen ska man dela upp examensarbetsprocessen i mindre bitar för att kunna planera processen steg för steg. (Macheridis 2009 s. 150)

Det gäller att skapa struktur i examensarbetet, tids- och aktivitetsplaneringen betraktas som ett styrinstrument som kan vara till hjälp. Kontrollmöten och delmål är element som hjälper till att hålla strukturen under examensarbetsprocessen.

Genomförandefasen är den tredje fasen i projektets livscykel och i denna fas genomförs projektet. Virtanen (2009 s. 154) skriver att genomförandefasen är den längsta i projektets livscykel, det är i varje fall den mest tidskrävande fasen. Macheridis (2009 s. 152) har anpassat det mekaniska synsättet i denna fas också, den beskriver grundligt vad fasen handlar om.

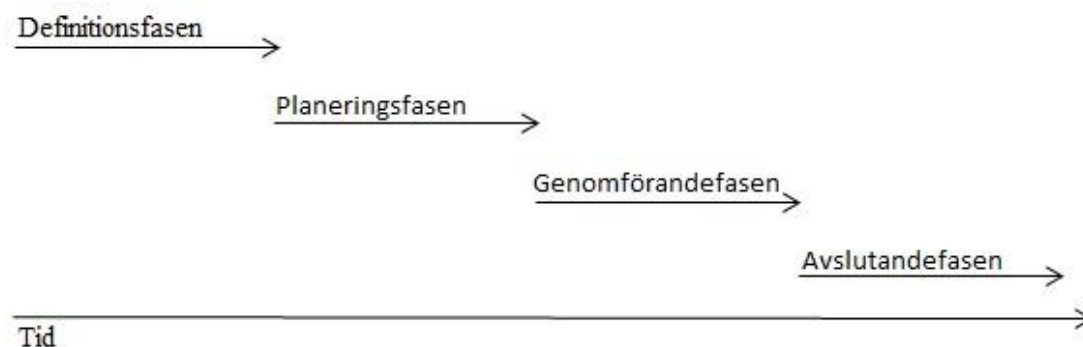
Det mekaniska synsättet betonar vikten av att under själva genomförandet hålla projektet på 'rätt spår' i förhållande till de specifika tids- och aktivitetsplaner som togs fram under planeringsfasen och att samtidigt kontinuerligt planera, utföra och granska vad som hänt, händer eller kommer att hända. (Macheridis 2009 s. 152)

Genomförandefasen handlar om att realisera och utföra det som blivit gjort i definitions- och planeringsfasen. För studeranden gäller det att komma på avtalade kontrollmöten med handledaren och visa sina framsteg sedan föregående möte. De studerande som har en utomstående uppdragsgivare för sina examensarbeten, ska också hålla uppdragsgivaren uppdaterad under genomförandefasen. Den enskilda uppdragsgivarens intresse under examensarbetsprocessen kan inte förutses på förhand, därför kan man förvänta sig att uppdragsgivaren hör av sig om de önskar ett möte. Seminariekursen avslutas i genomförandefasen. Vid detta skede förväntas det av studeranden att teoridelen av examensarbetet är färdig. Här slutar också lärarnas skyldighet att ordna kontrollmöten med studerandena. Arbetet blir för de flesta studeranden mycket självständigt i och med att seminariekursen avslutas. (Macheridis 2009 s. 153)

Avslutningsfasen är den sista i examensarbetsprocessens livscykel. Examensarbetet avslutas förhoppningsvis enligt tidtabellen eller tidigare. Den sista fasen tenderar enbart handla om att lämna in examensarbetet, men det handlar om litet mera.

Då examensarbetet är färdigt lämnas det till handledaren, bedömningen görs av handledaren och granskaren tillsammans. Granskaren skriver ett utlåtande om examensarbetet

som helhet som också undertecknas av handledaren. Handledaren har också rätt att be om språkgranskning av examensarbetet. Medan examensarbetet utvärderas har studeranden tid att reflektera över sin egen insats och slutresultatet. Examensarbetet lämnas till uppdragsgivaren efter att det har blivit utvärderat och godkänt. Det som återstår för studeranden är att presentera sitt examensarbete. (Macheridis 2009 s.154) (Arcada, examensarbete)

Figur 5. Fyra faser i projektets livscykel.

2.2.4 Kontrollmöten

Orsaken till att jag har valt att ta fram detta kapitel är att det är en central del av examensarbetsprocessen, speciellt efter att seminariekursen avslutats. Det är viktigt att kontakten mellan studeranden och handledaren fortsätter också efter seminariekursen, ända fram till att examensarbetet är färdigt.

Ett antal handledare som Rolf Baltzersen har intervjuat vid Universitetet i Oslo (Baltzersen 2011) menar att om handledarna förbereder sig bra inför kontrollmötena gynnar det handledningen. Det alla är överens om är att man tillsammans ska komma överens om tid för nästa möte. Många av handledarna erbjuder också s.k. fem minuters möten om studeranden endast har ett par frågor som han eller hon behöver hjälp med.

Examensarbetet bedöms kontinuerligt i planerings- och genomförandefasen genom kontrollmöten och delmål. Kontrollmötet ska omfatta en diskussion mellan handledaren och studeranden, det är inte endast handledaren som ska prata. Handledarna i Baltzersens (Baltzersen 2011) utredning rekommenderar att läsa genom studerandens arbete ett par gånger. I första versionen av arbetet kommenterar handledarna bland annat dispositionen, innehållet och ämnesområdet. Mycket sällan språket. När arbetet närmar sig slutet

fokuserar handledarna på slutsatsen och språket. Handledaren inom fakulteten för Informatikk påpekar att om man korrigerar innehållet och språket för mycket är faran att man påverkar arbetet för mycket.

Studeranden ska också förbereda sig för kontrollmötet, det räcker inte att man skickar det man har åstadkommit till handledaren. Inom fakulteten för Statsvetenskap tycker handledarna att studeranden ska ta initiativet och styra mötet eftersom det är studeranden som behöver stödet. Handledarna föredrar att studeranden skickar eventuella frågor och problemställningar samtidigt med arbetet. Studeranden bör alltid skicka sitt examensarbete till handledaren vid en på förhand bestämd tidpunkt före kontrollmötet. Handledaren har då tid att läsa genom examensarbetet och kommentera det. (Baltzersen 2011)

Vid själva mötet ska handledaren ge kommentarerna om det studeranden har presterat, försöka hjälpa om det har uppstått problem och föra diskussion om examensarbetsprocessens framsteg. Till slut diskuterar de vad som ska göras till nästa kontrollmöte. (Baltzersen 2011)

Det är viktigt att handledaren och studeranden håller kontrollmöten med jämna mellanrum eftersom det hjälper att hålla studeranden motiverad med examensarbetsprocessen eftersom det är en lång process som ibland kan kännas ganska svår. (Baltzersen 2011)

2.2.5 Dokumentation

Detta kapitel om projektdokumentation är riktat till handledarna för att hjälpa dem hantera och dokumentera kommunikationen mellan handledaren och studeranden.

Baltzersen (Baltzersen 2011) hade att göra med en handledare som skrev protokoll över kontrollmötena. Förutom personlig information, antecknade hon endast ämnesinformation om varje studerande. Tabell 5 visar den informationen hon samlar om de studerande hon handleder. Punkt 1-6 är personliginformation, medan 7-12 gäller information om ämnet. Punkt 12 är en logg där hon efter varje kontrollmöte gör anteckningar. På det sättet har hon en översikt av vad hon diskuterat med varje studerande och vet också hur många hon handleder.

Eftersom en lärare kan handleda flera studeranden samtidigt, hjälper protokollen att komma ihåg. ”Det är inte alltid lika lätt att komma ihåg vad studeranden håller på med. Ofta kommer jag inte heller ihåg vad jag själv har sagt.” (Balzersen 2011)

Protokollen och studerandens text kan förvaras tillsammans men i särskilda fack för varje studerande och kan sedan läsas inför kontrollmötet. (Balzersen 2011)

Tabell 6. Dokumentations protokoll (Balzersen 2011)

Logg

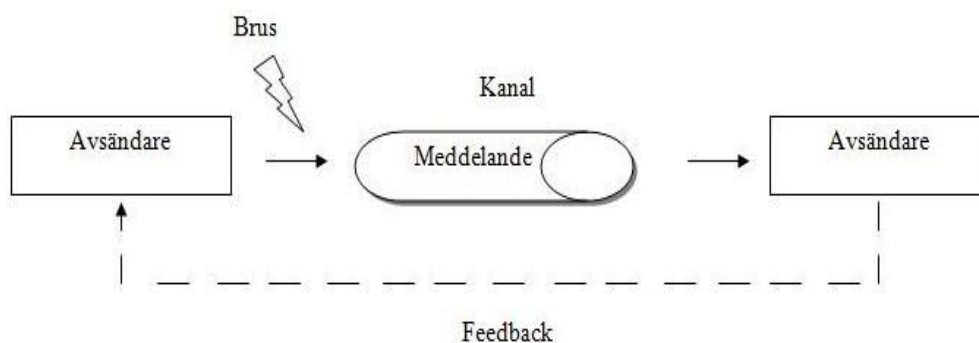
1. Studerandens namn
2. Födelseår
3. Hemort
4. Civilstånd
5. Jobb
6. Telefon/e-post
7. Studie ämne
8. Tidsplanen
9. Planerad inlämning av examensarbetet
10. Emnekreter 1
11. Emnekreter 2
12. Protokoll (Kortfattat, vad har studeranden inlämnat och mina engas kommentarer - med datum)

Macheridis (2009 s. 177) framställer projektdokumentation som, ”systematiskt och strukturerat insamlade, iordningställande och tillhandahållande av information”. Det är viktigt att dokumentera kontinuerligt under examensarbetsprocessen, då kan handledaren gå tillbaka för att kontrollera det som har diskuterats på det senaste kontrollmötet. Övrigt som ska diskuteras på kontrollmöten är följande delmål och att kontrollera att studeranden håller tidtabellen för sitt examensarbete. Om det är flera veckor sedan föregående kontrollmöte kan handledaren friska upp sitt minne genom att läsa genom sina anteckningar.

Det finns flera olika sätt att dokumentera projekt på, men Macheridis (2009 s. 177) lyfter fram ett sätt som han kallar *projektrapport*. Med en projektrapport avses löpande rapportering av examensarbetets status, vad har uppnåtts och hur ligger examensarbetet i förhållandet till målet. Till projektrapporten ska handledaren dessutom bifoga det studeranden levererat inför varje kontrollmöte. För att examensarbetsdokumentationen ska fungera förutsätts att handledaren har goda rutiner att föra in det som hänt vid varje kontrollmöte.

2.3 Kommunikation

I detta kapitel kommer jag att redogöra för kommunikation inom projekt. Kommunikationen är en grundläggande del av handledningen. För att handledaren ska kunna hjälpa studeranden behövs naturligtvis kommunikation.

Figur 7. En grundmodell för kommunikation (Ruuska 2007 s.106).

Kort sagt innebär kommunikation att t.ex. information, idéer, känslor och attityder överförs från en individ till en annan. Äldre kommunikationsteorier framställdes enligt figur 7 som linjära processer. Enligt denna linjära modell var utgångspunkten att mottagaren skulle förstå meddelandet i exakt samma format som det har skickades av avsändaren. Det är så missförstånd uppstår eftersom man inte tar hänsyn till brus. Brus kan t.ex. vara en oläslig handstil.

Ruuskas (2007 s. 106) definition av kommunikation lyder: ”Kommunikation är en dynamisk och icke-linjär process där både avsändaren och mottagaren har en aktiv roll.” (Ruuska 2007 s. 106) I dagens läge har avsändarens och mottagarens roller blivit mera aktiva, bägge parter är medvetna och förberedda på att det finns mera brus än förut vilket har lett till att meddelanden måste vara tydligare.

2.3.1 Kommunikation i projekt

Kommunikation är ett verktyg för att effektivisera examensarbetsprocessen. Därför anses kommunikation som ett viktigt lednings- och styrningsinstrument. I samspelet mellan studeranden och handledaren är kommunikationen viktig för att kommunikationen tillåter parterna att påverka varandra dvs. att tankar och idéer utväxlas. För att lyckas med kommunikationen är det nödvändigt att meddelandena är begripliga, enkla och genom-

tänkta. Man bör veta vem man kommunicerar med, för att kunna kommunicera rätt och för att kommunikationen ska kunna vara målgruppsinriktad. Kommunikationen ska också vara löpande och ske under hela processens gång.

Terminologin är en viktig aspekt att ta i beaktande i kommunikationen, detta gäller speciellt i situationer där studeranden gör intervjuer för examensarbetet. Fackord kan orsaka missförstånd i frågor och svar och kan leda till att svaren tolkas felaktigt. Därför är det viktigt att studeranden före intervjuerna bekantar sig med branschen, dess termer och gester.

Valet av kommunikationskanal är beroende av kommunikationssituationen och dess natur. Med hjälp av skriftlig kommunikation kan man öka kännedomen om ett specifikt ämne. För att kunna påverka andras attityder och beteende behövs personligt inflytande. För att få idéer och förslag till pappers behövs ett analytisk och klart tänkande. Personlig interaktion är mera spontant och inkonsekvent. Personlig interaktion är inte alltid det mest givande om ett problem har uppstått. För att utreda problemet måste det först kommuniceras till alla deltagare skriftligt, innan det diskuteras. Meddelandet kan bli oklart för mottagaren om det inte kan förklaras skriftligt före diskussionen.

Skriftlig kommunikation är en av tre kommunikationsmetoder aktörerna använder i examenshandledningsprocessen. Den skriftliga kommunikationen är i huvudsak de dokument studeranden lämnar in till handledaren före varje kontrollmöte, men kan också vara de ledtrådar handledaren skriver ner och ger till studeranden eller studerandens anteckningar under sina kontrollmöten med handledaren.

Ruuska (2007 s. 115) tar fram korttidsminne och långtidsminne som viktiga element i den personliga interaktionen. Eftersom korttidsminnet är ganska litet är det viktigt att avsändaren talar långsammare, använder kortare meningar och ord som målgruppen förstår och aktiverar alla sinnen hos mottagaren. Om långa komplicerade meningar används, kan mottagaren glömma inledningen eftersom korttidsminnet bearbeta allting samtidigt. Enligt Ruuska är avsändaren ansvarig för att mottagaren ska inse att ”kommunikationen börjar, då båda parter önskar att förstå varandra” (Ruuska 2007 s. 115).

I samtal med uppdragsgivaren kan kontaktpersonen använda termer som används allmänt inom branschen, men som kanske är främmande för studeranden. För att undvika

missförstånd är det då viktigt att studeranden ber uppdragsgivaren förklara och definiera termerna.

Användningen av e-post som en kommunikationskanal har förbättrat och effektiviserat kommunikationen inom företag och människor emellan. E-postens fördelar är snabbhet, enkelhet och oberoende av tid. Mottagaren kan svara vid en tidpunkt som passar bäst, ett meddelande kan kommuniceras till flera mottagare samtidigt. Naturligtvis finns det också nackdelar med e-post. En stor mängd meddelanden gör inte kommunikationen effektivare, det är lätt att skicka många meddelanden eftersom det är lätt. Möjligheten att svara snabbt kan leda till ogenomtänkta svar. Det är bra om mottagaren kan vänta ett tag med sitt svar för att undvika spontana svar, som kan orsaka missförstånd.

2.3.2 Kommunikationskanaler

Det finns många sätt att gå till väga för att hålla kontakt med handledaren. Personlig kontakt, per e-post eller telefon är de vanligaste medierna som används beroende på ärendet.

Ruuska presenterar media richness-konceptet i sin bok. Det är ett koncept som mäter vilket kanal som bevarar meddelandets rikedom bäst genom att ställa följande krav: (Ruuska 2007 s. 107)

- Kommunikation på en personlig nivå
- Stor mängd feedback
- Meddelandet innehåller ett antal ledtrådar (gester, tonfall)
- Användning av tydligt språk
- Avsändarens personliga drag kommer fram i kommunikationen

Den kommunikationskanal som anses uppfylla dessa krav bäst är personlig kontakt alltså face-to-face och möten. Vilket i och för sig är en självklarhet, vid dessa tillfällen har både avsändaren och mottagaren de bästa förutsättningar för att förstå varandra. E-post kommer efter telefonsamtal men före brev. E-posten är ett snabbt sätt att kommunicera, men inte väldigt personligt. Den enda nackdelen med ett telefonsamtal är att avsändaren inte kan se hur mottagaren reagerar på ett meddelande. Face-to-face är det klart effektivaste sättet att kommunicera.

2.4 Sammanfattning av teorin

För att utexamineras måste studeranden få sitt examensarbete godkänt. Seminariekursen är obligatorisk för alla studeranden då de är i det skedet av sina studier att examensarbetet ska påbörjas.

Det är tre aktörer som deltar i examensarbetsprocessen, nämligen studeranden, handledaren och en uppdragsgivare i fall examensarbetet är projekterad. Det är studeranden som är den centrala aktören eftersom det är han eller hon som ansvarar för examensarbetet.Handledarens och uppdragsgivarens deltagande i examensarbetsprocessen kan inte bestämmas i förväg utan varierar från fall till fall.

Examensarbetsprocessen är lång och kräver mycket jobb av studeranden, därför har jag delat examensarbetet in i fyra tydliga faser. Det finns inga regler för handledningen. Läraren kan ta ansvaret och ordna handledningstider. Det andra alternativet är att studeranden förväntas ta initiativet till kontakter då han eller hon behöver hjälp. Men handledning är ett viktigt hjälpmedel för studeranden under processen och borde därför ordnas regelbundet av alla lärare. För att lärarna ska kunna göra handledningen mera personlig kan det vara viktigt att komma ihåg vad man har diskuterat på de föregående mötena. Att dokumentera skulle hjälpa lärarna att friska upp minnet inför samtal med studeranden.

Kommunikationen är också en viktig del av examensarbetet. Vid en intervju är det viktigt att studeranden behärskar branschens termer. Då studeranden förstår termerna är det lättare att förstå intervjuobjektet och kan då förklara termerna i sin text.

Med den empiriska undersökningen önskar jag få handledarnas åsikter om examensarbetsprocessen, eftersom de årligen handleder flera studeranden och har olika åsikter om hur de sköter handledningen.

3 METOD

I detta kapitel kommer jag att presentera den undersökningsmetod jag valde för insamlingen av data.

3.1 Kvalitativ undersökning

Målet med en kvalitativ undersökning är att försöka förstå världen utifrån undersökningens synvinkel. Forskarens uppgift är att utveckla en mening ur intervjuobjektets erfarenheter. Forskningsintervju är ett professionellt samtal som bygger på samtal i vardagslivet där kunskap förmedlas med hjälp av utbyte av åsikter om ett tema med ömsesidigt intresse. (Kvale 2009 s. 18) Vid insamling och analys av data ligger vikten på orden, inte på mängden av data som insamlats. (Bryman & Bell 2005 s. 297)

Forskningsintervjun skiljer sig från ett vardagligt samtal genom att det inte är spontant. Forskaren har ett antal färdigställda frågor eller t.ex. teman som han eller hon önskar att få svar på. Frågorna, som forskaren på förhand har tänkt ut för att få det mesta ut av intervjun, utgör intervjuens struktur. Vid en intervju är parterna aldrig likställda eftersom forskaren definierar och kontrollerar situationen. (Kvale 2009 s. 19)

3.1.1 Kritik mot kvalitativ undersökning

Generalisering av resultaten i en kvalitativ undersökning är nästan omöjligt, eftersom en fallstudie representerar endast en minimal del av intressegruppen (Bryman & Bell 2005 s. 320). Mina resultat kan därför inte tala för alla handledare i Finland men kan anses representera gruppen lärare som handleder vid Arcada.

3.2 Kvalitativ intervju

Intervju är en datainsamlingsmetod där information erhålls genom att en intervjuare ställer frågor till en intervjuperson, i vetenskapliga sammanhang kallas intervjupersonerna respondenter. Intervjun kan ingå i en dialog där intervjuaren ber respondenten fördjupa sitt svar vilket kan leda till att intervjuaren får ett mera specifikt svar. (Lundahl & Skärvad 1982 s. 115)

Det finns fyra huvudtyper av intervjuer: standardiserade, icke-standardiserade, strukturerade och fria. I standardiserade intervjuer är frågeformuleringen och ordningsföljden bestämd på förhand. Frågeformuleringen och ordningsföljden ska vara samma för intervjuerna med alla de respondenter som deltar i undersökningen. Vid icke-standardiserade

intervjuer kan frågeformuleringen och ordningsföljden väljas friare, huvudsaken är att de frågor som ställs täcker informationsbehovet. (Lundahl & Skärvad 1982 s. 115)

I en strukturerad intervju har syftet med intervjun bestämts på förhand. Frågorna och uppföljningsfrågorna är formulerade i förväg och planerade för systematisk genomgång av de teman forskaren är intresserad av. Intervjun är fokuserad och informationsinriktad. Med en fri intervju försöker man få fram respondentens egna åsikter och erfarenheter på en bredare skala. (Lundahl & Skärvad 1982 s. 116)

3.3 Arbetets uppläggning

I detta arbete har jag delat upp examensarbetsprocessen i olika faser och fört diskussion kring de aktörer som deltar i processen, kommunikationen och möten mellan aktörerna, samt dokumentationen. Målet med den empiriska undersökningen är att få fram lärarnas arbetsmetoder under examensarbetsprocessen. Jag strävar efter att få kunskap om lärarnas personliga eller utbildningsprogrammets arbetsmetoder i examensarbetsprocessen. Jag förväntar mig att svaren kommer att variera en del eftersom det för tillfället inte finns ett bestämt mönster för hur handledning ska gå till vid Arcada. Därför har jag valt att använda mig av kvalitativa intervjuer. Jag anser att denna metod är lämpligast för den här typen av undersökningar eftersom jag har möjligheten att få fram respondentens egna erfarenheter vilket är det jag är ute efter.

3.4 Tillvägagångssätt

Efter det att jag hade skrivit teoridelen var det dags att börja med datainsamlingen. För att hitta intervjuobjekt har jag använt mig av snöbollsmetoden (Lopes 1996 s. 1268), den är lämplig för kvalitativa undersökningar. Snöbollsmetoden innebär att en person som känner en annan rekommenderar en annan person, som sedan rekommenderar en annan person osv.

Intervjuerna kommer att göras vid Arcada. Följande personer har intervjuats för studien:

- Ellinor Silius-Ahonen, överlärare vid Arcada
- Camilla Wikström-Grotell, prefekt för avdelningen hälsa och välfärd

- Hanne Karlsson, programledare för informationsteknik (ekonomi, informationsteknik och media)
- Johnny Biström, programledare för medieteknik (ekonomi, informationsteknik och media)
- Tommy Mård, programledare för mediekultur (ekonomi, informationsteknik och media)
- Mats Nylund, överlärare inom film och television (ekonomi, informationsteknik och media)
- Mikael Paronen, prefekt för avdelningen energi- och materialteknik

Utbildningsprogrammen är valda på basis av de olika möjligheterna de erbjuder studerande att utföra examensarbete på. Från dessa utbildningsprogram har jag valt en lärare som har kunskap om den handledningsteknik som används inom utbildningsprogrammet. Jag gjorde intervjuen på Arcadas alla tre avdelningar, *ekonomi, informationsteknik och media, hälsa och välfärd* samt *energi- och materialteknik*. På *ekonomi, informationsteknik och media* intervjuade jag handledare i *film och television* samt *informationsteknik och medieteknik*. Från avdelningarna *hälsa och välfärd* samt *energi- och materialteknik* intervjuade jag endast prefekten.

Det första steget mot val av utbildningsprogram och lärare började efter en diskussion som jag hade med Ellinor Silius-Ahonen. Hon jobbar som pedagog vid Arcada. Silius-Ahonen rekommenderade att jag skulle kunna börja med *hälsa och välfärd* eftersom de har börjat med grupphandledning.

Jag skapade en frågeguide med fem huvudrubriker. Dessa huvudrubriker är seminariekursen, kontrollmöten, efter seminariekursen, aktörer och dokumentation. Utöver dessa hade jag ett par uppföljningsfrågor per rubrik. Inför intervjun med Wikström-Grotell var jag tvungen att ändra på min frågeguide eftersom jag fick tilläggsinformation av Silius-Ahonen. Resten av intervjuerna gjordes med den på förhand planerade frågeguiden.

4 RESULTAT

Resultaten av intervjuerna är uppdelade enligt de tre avdelningarna som finns på Arcada för att det ska vara tydligare och lättare att analysera. Analysen följer i nästa kapitel.

4.1 Hälsa och välfärd

Camilla Wikström-Grotell var vänlig och ställde upp på intervju och vi fick mycket information av henne om olika handledningsmetoder.

Hela avdelningen för *hälsa och välfärd* har gått inför att utveckla grupphandledning när det gäller examensarbetet, en del av utbildningsprogrammen inom avdelningen har till och med genast gått över till denna form för handledning medan andra har den på prov i form av en pilotgrupp per utbildningsprogram.

För alla börjar arbetet med metodikkursen och efter det kommer forskningsseminariekursen. Studeranden presenterar sin idé för en lärare, eller väljer en av idéerna som har presenterats på metodikkursen eller på FUI-dagen. FUI-dagen är en forsknings-, utvecklings- och innovationsdag som ordas i oktober varje år. Detta sker utanför kurserna. Därefter utses en handledare på basis av ämnesområde. Handledare och studerande kommer vid varje möte överens om uppgift och tid för nästa möte.

Forskningsseminariekursen har lektioner en gång i månaden, på dessa lektioner ska studeranden presentera sin idé, plan och sitt slutliga examensarbete för de andra studerandena, närvarande är självfallet också opponenter och handledaren på plats.

Pilotgrupperna går genom samma process som de som får individuell handledning, skillnaden är endast den att pilotgruppen gör allting i grupp. När det gäller studeranden som får grupphandledning försöker lärarna styra all handledning i gruppen. Det är inte förbjudet för studeranden att ställa frågor till handledaren, men utöver det ska allt ske i gruppen. ”Det har redan förekommit att studeranden inte presenterat det som bestämts i förväg, men det kan hända saker i människors liv så det får vi lösa an efter.” (Wikström-Grotell, 27.05.2011)

Vi går in på de aktörer som deltar i examensarbetsprocessen och fokuserar på uppdragsgivarna. Wikström-Grotell berättar att ”studerandens teman kommer från olika håll, en del lärare har breda nätverk, avdelningen har etablerade samarbeten med enheter och företag och studeranden har själv idéer.” (Wikström-Grotell, 27.05.2011) Temats ursprung kan variera ganska mycket.

När det gäller utomstående uppdragsgivare ingår avdelningen alltid ett avtal med företaget med hjälp av en uppdragsblankett, vilket är en bra metod att säkra sig att uppdragsgivaren håller det de lovat. Men ändå varierar ansvaret som uppdragsgivaren tar. (Wikström-Grotell, 27.05.2011)

Av den uppdragsblankett som uppdragsgivaren fyller i, ska framgå namnet på den som kontaktperson på företaget, ibland är också kontaktpersonen experthandledare.

Wikström-Grotell tar fram ett pågående projekt där en studerande gör en intervjuundersökning för ett institut där en forskare har möjlighet att handleda. Samtidigt måste examensarbetet följa Arcadas nivå och anvisningar vilket betyder att studeranden måste gå på handledning också vid Arcada. I detta fall ser Wikström-Grotell ingen anledning till att handledaren skulle behöva vara i kontakt med uppdragsgivaren, men medger att den kan finnas fall där det kan ske.

Inom *hälsa och välfärd* har man samlat in material och undersökt fenomenet grupphandledning och satt upp mål för hur man önskar att grupphandledningen ska gå till. Lärarna har planerat en tidtabell, vad varje möte ska innehålla och ett kontrakt som studeranden och handledaren ingår. I kontraktet avtalas studerandens och handledarens ansvar.

Möten mellan handledare och ”coacher” bestäms efter varje grupphandledning. Ett coach möte innebär att två handledare av samma ämnesområde har en diskussion tillsammans med en ”coach”. ”Coachen” är en annan lärare som inte handleder studeranden i grupp, på dessa möten diskuterar man gruppens framsteg samt positiva och negativa aspekter.

”Men jag tror stegen i examenarbetsprocessen är ganska lika oberoende av om det är grupphandledning eller inte” (Wikström-Grotell, 27.05.2011), säger Wikström-Grotell.

Hon fortsätter:

Idén med grupphandledningen är inte processen i sig utan idéer med grupphandledning är student stödet. Tanken är den att studenterna ska stöda varandra i den här processen oberoende vad de gör för arbeten så är frågorna ganska samma när det gäller forskningsbakgrunden, frågorna är ganska samma när det gäller metod. (Wikström-Grotell, 27.05.2011)

En annan aspekt med grupphandledning är möjligheten att få en större grupp studeranden att slutföra sitt examensarbete relativt snabbt. Wikström-Grotell berättar att ”lärarna har planerat en tidtabell, den anses vara en mycket snabb tidtabell.” (Wikström-Grotell, 27.05.2011)

Vi har reserverat extra tid, eftersom detta är första året och det gäller att diskutera med studeranden som är med. Nästa år vet vi mera. (Wikström-Grotell, 27.05.2011)

”En stor orsak till att grupphandledningen startades var att handledning tar enormt mycket av en lärares tid, varför inte ha flera studerande på samma gång så behöver man bara berätta allt en gång i stället för en gång åt alla” (Wikström-Grotell, 27.05.2011), avslutar Wikström-Grotell.

4.2 Ekonomi, informationsteknik och media

4.2.1 Informations- och medieteknik

Från avdelningen *ekonomi, informationsteknik och media*, bestämde jag mig för att kontakta programledaren för *informations- och medieteknik* Hanne Karlsson. Hanne Karlsson föreslog att jag dessutom borde intervjua Johnny Biström eftersom han sköter handledningen inom *medietekniklinjen*, vilket skiljer sig från *informationstekniklinjen*.

Karlsson börjar med att berätta om hur examensarbeten ser ut i hennes utbildningsprogram, ”väldigt många av examensarbeten som görs skulle man kunna kalla produkt- eller tjänsteutveckling” (Hanne Karlsson 27.05.2011), säger Karlsson. Examensarbeten består av en produkt och en rapport och hela paketet bedöms. Rapporten omfattar ofta programmeringstekniska angreppssätt om ett nytt verktyg studeranden har lärt sig använda. ”Hur han eller hon har kommit fram till den valda designen och förvekligande med anknytning till teori. I den ska det också ingå en resultatdel där den tekniska lösningen presenteras.” (Hanne Karlsson 27.05.2011)

Examensarbetsprocessen går till på följande sätt för Karlsson. Studeranden uppmanas att själva föreslå sitt tema. Om de inte lyckas få ett tema under sin praktik finns det också förfrågningar som skickas till lärarna som sedan förmedlar dem till studeranden.

Först ska studeranden få godkänt sin forskningsplan. Forskningsplanen ska innehålla ett väl formulerat problemformulering. Studeranden uppmanas att göra det under seminariekursen men det kan studeranden skicka till en lärare när som helst. I seminariekursen ska forskningsplanen presenteras, ett kapitel samt källor. I första delen av examensarbetet utvecklar studeranden produkten eller tjänsten. Studeranden uppmanas få en experthandledare från företagets sida eftersom det handlar oftast om verktyg eller produkter som är företagsspecifika som det inte nödvändigtvis finns kunskap om inom Arcada (Hanne Karlsson 27.05.2011)

Handledaren från Arcadas kommer in i bilden när studeranden ska börja skriva på sin rapport. Handledaren och studeranden kommer överens om möten, antalet möten är inte preciserade utan beror på hur mycket stöd studeranden behöver med rapporten. Karlsson påpekar att ”processer och metoder kan variera inom avdelningen.” (Hanne Karlsson 27.05.2011)

Antalet examensarbeten med en utomstående uppdragsgivare uppskattar Karlsson till ”långt över 90 procent”. (Hanne Karlsson 27.05.2011) På fråga om det förekommer kommunikation mellan handledaren och uppdragsgivaren, svarar Karlsson att hon ”kan tänka sig att det finns fall där det förekommer kontakt, men i de fall där hon är handledare, sker kommunikationen med uppdragsgivaren varit via studeranden.” (Hanne Karlsson 27.05.2011)

Karlsson anser också att ”utomstående uppdrag är en motiverande faktor för studeranden för att slutprodukten bidrar med nytta för uppdragsgivaren. Studeranden kan också motiveras av att han eller hon får betalt för sitt arbete.” (Hanne Karlsson 27.05.2011) Examensarbetsprocessen är inte standardiserad utan den följer de anvisningar som finns i studieguiden.

Den andra intervjun inom utbildningsprogrammet *informations- och medieteknik* gjorde vi med Johnny Biström som ansvarar för den *medietekniska* specialiseringen.

Studeranden kommer i gång med sitt examensarbete i och med examensseminariet kursen som går det fjärde året för medieteknikstuderanden. Examensseminariet kursen börjar på hösten. De studerande som lyckats få ett tema under sin praktikperiod kan få det godkänt, resten har möjlighet att komma med förslag under kursen. ”Tema kan studeranden välja utöver det som lärarna har att erbjuda, dvs. uppdrag från företag, eller studerandens egna idéer vilket utgör majoriteten”, enligt Biström. (Johnny Biström 31.05.2011)

Handledningen ingår i examensseminariet kursen. Handledningen sker i grupper som består av mellan åtta och femton studeranden. Gruppen träffas en gång i veckan och till nästan varje möte finns det uppgifter som ska göras. På mötena presenterar studerandena sin forskningsplan, den utvidgade dispositionen, ett kapitel och slutligen hela examensarbetet. För studeranden som kommer i gång långsamt, går examensseminariet

kursen hela året och det finns möjligheter att hålla sin presentation när som helst. I presentationerna ingår opponeringar i varje skede och varje studerande måste opponera en gång. Vid grupphandledningsmöten kan det finnas två handledare på plats. Om Biström inte är expert på det aktuella ämnet, kan en annan lärare som är expert på det området närvara. Utöver grupphandledningen säger Biström att ”han handleder studerande individuellt, detta är inget planerat utan studeranden som känner att de behöver mera hjälp tar kontakt.” (Johnny Biström 31.05.2011)

Antalet utomstående uppdrag uppskattar Biström till 25-30 procent av alla examensarbeten, ”antalet har minskat drastiskt de senaste åren” fortsätter han. (Johnny Biström 31.05.2011) De flesta uppdragen får studeranden via sin praktik som tidigare nämndes. Biström säger att:

..linjen inte ställer några särskilda krav på det externa företaget eller organisationen. Vissa arbeten är dock invecklade och då händer det att uppdragsgivaren har en experthandledare som ger studeranden stöd beträffande tekniska problem. (Johnny Biström 31.05.2011)

Någon kontakt mellan honom själv och uppdragsgivaren förekommer mycket sällan eftersom det helt enkelt inte behövs. Biström menar helt klart att ”uppdragen motiverar studeranden för att slutprodukten är till nytta för någon och att vissa förstås får betalt för det.” (Johnny Biström 31.05.2011)

Inom *medieteknik* har de olika stegen dokumenterats för att hjälpa studeranden. Men det finns ingenting som hjälper handledarna att påminna om vad som har diskuterats.

4.2.2 Film och television

Inom *film och television* börjar man fokusera på examensarbetet redan under det tredje året i och med proseminariekursen. På proseminariekursen presenteras olika tema och idéer för studeranden som exempel på vad man kan göra. Målet är att vid slutet av kursen ska studerandena välja om de ska göra en slutproduktion, som motsvarar ett traditionellt examensarbete, eller en examensproduktion, vilket är en mera krävande produktion och som också har en rapporteringsdel.

Vi presenterar dem för att visa till studenterna att det här med examensarbetet och forskning inte kanske är så avlägset. Utan det ger mig en möjlighet att fördjupa mig i någonting inom mitt specialkunnande. (Tommy Mård, 13.06.2011)

Proseminariekursen går man i grupp, studeranden förbereder en forskningsplan eller om de väljer examensproduktion ska de pitcha sin idé och göra upp en frågeställning. Pitchning betyder att presentera. Inom *film och television* ska studeranden kunna presentera sina projekt på ett trovärdigt och intresseväckande sätt. För att kunna göra en examensproduktion måste minst två studerande delta i projektet och vid pitchningen ska var och en presentera sitt ansvarsområde och berätta om sin produktionsidé. Pitchningen sker för antingen den kursansvariga läraren eller *film och televisions* produktionsteam.

Under fjärde året fortsätter examensarbetsprocessen med examensseminariekursen från och med hösten det fjärde året. ”Vid detta skede vet studerandena redan vad de ska jobba med och förhoppningvis har de förberett sig lite under sommaren” (Tommy Mård, 13.06.2011), säger Mård. Examensseminariekursen går i grupp och studerandena presenterar bland annat kapitel. Målet med examenseminariekursen är att studeranden ska ha kommit i gång med sitt examensarbete. Utöver kursen går en del studeranden på individuell handledning med sin handledare som de har fått sig tilldelade under proseminariekursen.

Både proseminarie- och examenseminariekurserna är styrda med schemalagda program, möten är insatta och det ingår uppgifter för att studeranden ska komma vidare.

Efter de obligatoriska kurserna fortsätter examensarbetet med individuell handledning. Mård medger att ”handledningen är ganska studentdriven, men när man handleder är målet att komma överens med studeranden om nästa möte och vad som ska vara gjort före det.” (Tommy Mård, 13.06.2011) När det gäller examensproduktionerna finns det ett minimi antal handledningsmöten gruppen måste delta i och för möten finns det uppgifter.

”Uppdrag med externa uppdragsgivare är ovanliga inom *film och television*” (Tommy Mård, 13.06.2011), berättar Mård. Han fortsätter med att han ”önskar att det skulle finnas mera av dessa, men påpekar att examensproduktionerna är mycket spännande, givande och motiverande projekt.” (Tommy Mård, 13.06.2011) Det händer inte att företag eller organisationer skickar teman till skolan, men det kan komma via företag om någon av våra studerande redan jobbar där. På frågan om det förekommer kontakt mellan handledaren för studeranden och företaget, svarar Mård

Nej, kommunikationen sker alltid via studeranden. (Tommy Mård, 13.06.2011)

Det enda som är dokumenterat inom *film och television* är de initierande mötena när det gäller examensproduktioner, för att det måste finnas en gemensam överenskommelse.

Den andra intervjun inom *film och television* gjorde jag med Mats Nylund. Nylund ansvarar för examensseminariekursen som nämndes redan tidigare. Nylund och Mård gav mig ungefär samma information.

Uppgiften som studeranden jobbar med i examensseminariekursen är en tio sidor lång uppsats. ”Tanken är att studeranden ska tänka på examensarbetet, det ska inte bara vara en plan utan det ska finnas substans i uppsatsen. Det får gärna vara ett första steg mot ett examensarbete.” (Mats Nylund, 13.06.2011) säger Nylund.

I examensseminariekursen läser alla varandras uppsatser och dessutom ska en studerande opponera en annans projekt. Mot slutet av kursen har alla en presentation som följs av allmän diskussion, kritik och hur man ska gå vidare. Nylund säger att ”om inte handledningen i kursen räcker kommer studeranden till honom för individuell handledning också.” (Mats Nylund, 13.06.2011)

Efter examensseminariet fortsätter det med individuell handledning för studeranden, det är studeranden som tar kontakt med sin handledare då han eller hon behöver hjälp för att gå vidare med sitt arbete. Uppgifterna som görs på de individuella handledningsmötena är starkt anknutna till examensarbetet och hjälper studeranden att komma vidare. Nylund tror att ”det att man har en deadline fungerar som en motiverande faktor.” (Mats Nylund, 13.06.2011)

När vi kommer in på de aktörer som tar del av examensarbetet bekräftar Nylund det som Mård redan sade att inom deras utbildningsprogram är det mycket få eller inga uppdrag som kommer från utomstående uppdragsgivare.

4.3 Energi- och materialteknik

Studeranden kommer i gång med examensarbetet i metodikkursen som ordnas fjärde året i period ett och två. Det finns ingen seminariekurs såsom de flesta andra avdelningar har, utan tema för examensarbetet ska väljas under metodikkursen. Majoriteten av

studerandena anställs av utomstående företag för att göra projekt medan andra anställs av skolan eller experimenterar med egna idéer.

Metodikkursen är indelad i två delar, den första delen är allmän för alla utbildningsprogram inom avdelningen medan den andra delen är individuell för de olika utbildningsprogrammen. Första delen innehåller frågor som analys av data och planering av experiment. För *Plastics Technology* som Paronen jobbar inom, är det fråga om hitta rätt sökord, var de bästa vetenskapliga artiklarna och böckerna kan hittas och att skriva en tio sidors rapport om den aktuella litteraturen. I tillägg till detta har lärarna gått inför att hjälpa studeranden att uppdatera sin CV och skriva en arbetsansökning.

Kursen är normal med studeranden och lärare, där alla jobbar med dessa ovan nämnda uppgifter. Uppgifterna lämnas in till läraren som ger kommentarer, ingenting presenteras.

Efter att metodikkursen är slut arbetar studeranden vidare med sitt examensarbete, det finns inga krav eller förväntningar på handledning. Paronen säger att ”de har interna principer eller regler att man ska träffa studeranden minst med tre veckors mellanrum” (Intervju med Mikael Paronen, 27.09.2011)

Paronen fortsätter:

Det är ganska svårt egentligen att ha principer för att å ena sidan måste vi ta hand om våra studenter, samtidigt ska de vara färdiga för att jobba självständigt också. Vi kan se till att de blir färdiga, men är de sedan färdiga att jobba självständigt i arbetslivet? (Mikael Paronen, 27.09.2011)

Det känns ganska strikt sade jag, men Paronen svarar på det

Att lärarna förbereder studeranden i tre år för att vara färdiga att slutföra sitt examensarbete. Studeranden uppmuntras dock att vara i kontakt med sin handledare med jämna mellanrum för att inte göra onödigt arbete, men oftast är det handledarna som tar kontakt med studeranden för att se hur det går. Vissa handledare avtalar tidpunkt för nästa möte medan andra säger att ta kontakt när du har gjort nästa del, det varierar mycket. (Mikael Paronen, 27.09.2011)

Som Paronen sade i början, anställs majoriteten av studeranden av utomstående företag eller organisationer, Paronen uppskattar det till att vara mellan 70 och 80 procent av alla examensarbeten. ”Vår målsättning är att så många som möjligt ska göra sitt slutarbete för ett utomstående företag” (Mikael Paronen, 27.09.2011)

Utbildningsministeriet kontrollerar de s.k. projekterade examensarbetena som har en tredje part som utnyttjar materialet. Det är alltid en person från den utomstående upp-

dragsgivaren som handleder studeranden, det är vanligen fråga om om interna projekt som företagen anställer en studerande att göra. Det finns naturligtvis också en handledare från Arcada som ser till att kvaliteten och nivån på arbetet motsvarar det som vi förutsätter av våra studerande.

Det finns fall där det är mycket kommunikation mellan företagets representant och skolans handledare och andra fall där studeranden kommer till sin handledare med ett färdigt examensarbete. Men i de fallen där det är kommunikation mellan aktörerna minskar risken att arbetets kvalitet inte är tillräckligt hög. (Mikael Paronen, 27.09.2011)

Dokumentation bland handledare angående möten med studeranden varierar enligt Paronen. Han anser att han kommer ihåg vad han diskuterat och avtalet med studerandena, men berättar ändå om en teknik han använder sig av ibland.

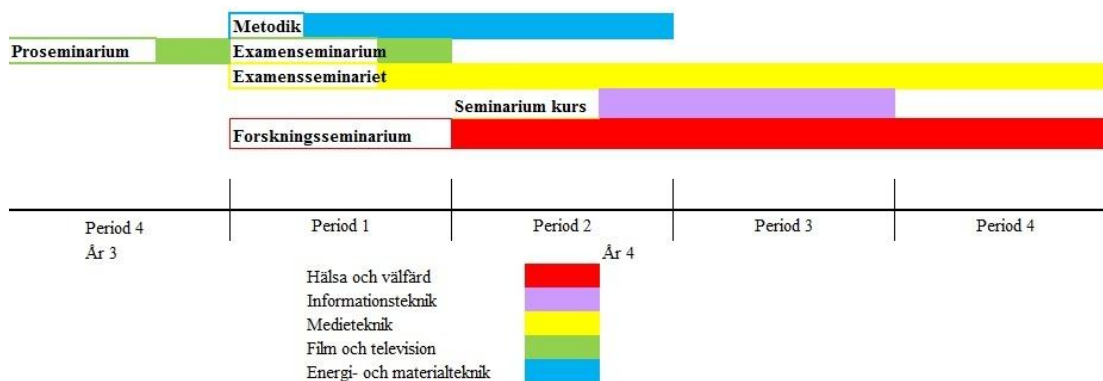
Jag brukar till exempel göra så att när jag får ett slutarbete version av studenten så läser jag genom och skriver kommentarer, och säger att ta den här kopian och gör förändringar enligt det. När vi träffas nästa gång ta med den nya versionen och den gamla med mina anteckningar, så att jag kan titta att du har gjort det som jag föreslog. (Mikael Paronen, 27.09.2011)

Paronen säger vidare ”att det säkert finns lärare som för någon slags protokoll om allt som har hänt på mötena.” (Mikael Paronen, 27.09.2011)

5 ANALYS

För att jag ska kunna sammanställa en masterprocess av examensarbetshandledningen vid Arcada, kommer jag i detta kapitel att jämföra resultaten som jag kom fram till i föregående kapitel med varandra.

Examensarbeten inom det tre avdelningarna vid Arcada skiljer sig från varandra, men det jag kommer att fokusera på är examensarbetsprocessen. Studeranden får sitt tema godkänt senast under seminariekursen. Kursen har olika namn inom de olika avdelningarna men syftet är det samma, att hjälpa studeranden komma i gång med examensarbetet. Som vi kan se av figur 8 nedan har avdelningarna en kurs som hjälper studeranden att komma i gång med examensarbetet. Längden och innehållet på dessa kurser varierar, från en lektion per månad där studeranden presenterar och opponerar som inom *hälsa och välfärd* till *energi- och materialteknik* där studeranden endast lämnar in en tio sidor lång uppgift som läraren kommenterar.

Figur 8. Beskriver längden på seminariekurserna.

Såsom figur 8 visar har *film och television* två seminariekurser, det är pro- och examensseminarium. Inom *film och television* har studeranden möjlighet att välja att göra en examensproduktion, under proseminariekursen ska studeranden redan välja vilket typ av examensarbete han eller hon tänker göra. Detta för att produktionerna kräver finansiering och lärarna måste veta på förhand för att kunna förverkliga produktionen.

Typen av examensarbeten kan vara en av orsaken till att studeranden inom de olika avdelningarna träffar sin handledare oftare. I största delen av seminariekurserna ska studeranden presentera sina framsteg. Inom de olika kurserna är det olika delar av arbetet som har valts för presentation. Om studerandena ska presentera sitt arbete, ska varje studerande också opponera en annan studerande. Tabell 9 nedan visar i vilket skede av examensarbetsprocessen presentationerna hålls på de olika avdelningarna och inom utbildningsprogrammen.

Tabell 9. Beskriver vilka skeden i examensarbetet som presenteras och opponeras.

	Idé	Tema/Rubrik	Forskningsplan	Kapitel	Projekt	Handledning	
						Grupp	Individuellt
Hälsa och välfärd		XX	XX		XX	X	X
Informationsteknik			XX	XX			X
Medieteknik			XX	XX	XX	X	X
Film och TV	XX	XX					X
Energi- och materialteknik							X
	Presentation		X				
	Opponering		X				

Även om handledningen inte nödvändigtvis sker samtidigt som seminariekursen valde jag att inkludera den här för att kunna illustrera inom vilka avdelningar eller utbildningsprogram studerandena jobbar i grupp. Presentationerna och opponeringen sker på

kursen där alla studeranden är samlade, men istället för att i tillägg till kursen träffas individuellt har man inom *hälsa och välfärd* och *medieteknik* valt grupphandledning. På avdelningen för *hälsa och välfärd* är man på väg mot endast grupphandledningen. Inom *medietekniken* sker handledningen huvudsakligen i grupp, men studerandena får gärna gå på individuell handledning vid sidan av grupphandledningen.

Handledning och att jobba med utsatta tider anses som viktigt och motiverande av samtliga respondenter. Men trots det följer inte handledarna inom t.ex. *informationsteknik* och *energi- och materialteknik* studerandens framsteg efter att kurserna är slut. Studeranden uppmantras att vara i kontakt med handledarna. Paronen motiverade det med att studerandena ska lära sig att arbeta självständigt.

Tabell 10 visar tydligt att antalet utomstående uppdragsgivare varierar avsevärt. Kan vissa typer av examensarbeten vara bättre lämpade som projekt som studeranden kan göra för företag?

Tabell 10. Tabell över andelen projekt som har utomstående uppdragsgivare

Hälsa och Välfärd	Liten andel
Informationsteknik	Över 90 %
Medieteknik	25 till 30 %
Film och TV	Liten andel
Energi- och materialteknik	70 till 80 %

I största delen av alla fall där studeranden gör sitt examensarbete för en utomstående uppdragsgivare sker det på den enskilda studerandens initiativ. Lärarna får också in en del förslag från företag, vilket enligt Wikström-Grotell (Wikström-Grotell, 27.05.2011) beror på lärarnas egna nätverk. Enligt respondenterna är *hälsa och välfärd* den enda avdelningen som ingår ett kontrakt med uppdragsgivaren. Det kan inte stämma eftersom ett kontrakt alltid ska ingås med uppdragsgivaren om ett examensarbete klassificeras som projekterad. I kontraktet nämns bland annat en experthandledare, en person från företaget som också har möjlighet att handleda. För de andra områdena *informations- och medieteknik* samt *energi- och materialteknik* är också en experthandledare viktig, eftersom dessa är mycket tekniska program. Handledaren inom Arcada har kanske inte alltid det rätta tekniska kunnandet, därför är experthandledarna viktiga.

Respondenterna är eniga om att det är en mycket bra upplevelse för studeranden att kunna vara med att utveckla en produkt eller en programvara för företag. Dessutom får många studeranden betalt för det jobb de utför.

Ingen av handledarna som var med om intervjuerna dokumenterar självständigt, det närmaste jag kom var Paronen på studerandens material antecknar vad som ska göras till följande möte. Vid följande möte fungerar anteckningen som ett protokoll för att läraren ska kunna konstatera att studeranden har gjort det som skulle göras.

5.1 Masterprocess

Med teorin i bakgrunden och fakta från intervjuerna är avsikten att skapa en masterprocess för Arcada.

I definitionsfasen av examensarbetet är seminariekursen viktig för att komma i gång studerandens examensarbete. Studeranden väljer sitt tema och tar det första steget med att söka relevant litteratur. Karlsson berättade att inom *informationsteknik* kunde studeranden under praktiken redan på tredje året börja med sina examensarbeten, men om masterprocessen ska anpassas till alla utbildningsprogram anser jag att kursen ska gå mot slutet av studerandens sista studieår.

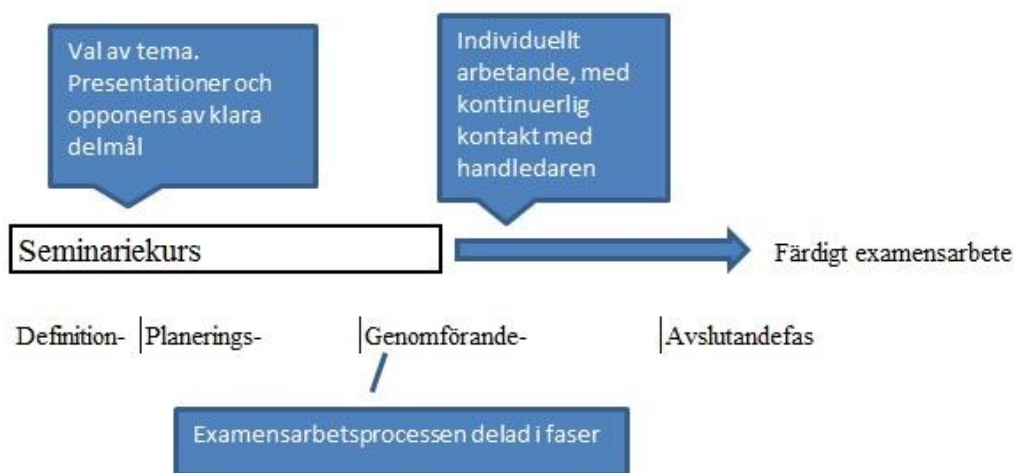
Innehållet i seminariekursen är betydligt svårare att bestämma eftersom alla respondenter jobbade med olika typs seminariekurser, inom vissa utbildningsprogram presenterar studeranden endast sina delmål, medan studerandena träffas varje vecka inom andra studieprogram. Medellängden för kurserna kan sägas vara två perioder, det som förväntas av studeranden varierade, men kraven på det som skulle presenteras och opponeras var ungefär det samma inom utbildningsprogrammen. Därför anser jag att seminariekursen ska hjälpa studeranden att komma i gång med examensarbetet. Utgående från intervjuerna anser jag att under seminariekurserna bör temat, forskningsplanen och ett kapitel från teorin presenteras och opponeras. Detta innebär att studeranden åtminstone bör ha kommit igång med teorin för sitt examensarbete.

Seminariekursen avslutas i genomförandefasen, men studeranden fortsätter att arbeta på sitt examensarbete. I utbildningsprogrammen *informationsteknik* samt *film och television* och inom avdelningen *energi- och materialteknik* går seminariekursen mellan en

och två perioder. Efter seminariekursen är det vanligen studeranden som ansvarar för kontakten med handledaren. Handledaren bör komma överens med studeranden om ett realistiskt mål för när examensarbetet ska vara färdigt samt ett antal möten innan det. Datainsamlingen och avslutande av examensarbetet är också en process som studeranden behöver stöd under. Men som en av Baltzersen respondenter konstaterade, alla studeranden behöver inte lika mycket stöd och antalet kontrollmöten borde anpassas enligt studerandens behov.

I den avslutande fasen skriver studeranden mognadsprovet och presenterar sitt arbete, vilket alla som blir utexaminerade från på Arcada ska göra.

Information och medieteknik och avdelningen för *energi- och materialteknik* hade en särskilt stor del av sina examensarbeten med utomstående uppdragsgivare. Jag anser att det inte är negativt för handledningen inom dessa utbildningsprogram. Om det finns en experthandledare från företaget kan kanske Arcadas handledaren fokusera mera på den skriftliga delen av examensarbetet.

Figur 11. Illustrerar masterprocessen.

6 SLUTSATS

Rosenbröijer presenterade ett projekt som ARBIT skulle börja med och det handlade om examensarbetshandledning vid Arcada. Mina medstuderanden har haft positiva och negativa erfarenheter av den handledning de fått och därför bestämde jag mig för att välja ARBIT-projektet, det verkade intressant och det fanns en möjlighet att kunna utveckla

handledningsprocesserna i framtiden. Förutom att projektet inte har en direkt koppling till mitt huvudämne marknadsföring tycker jag att det har varit intressant och en lärorik upplevelse.

Eftersom avdelningarna inom Arcada har olika typer av examensarbeten vilket kan kräva olika typer av handledningsmetoder, är syftet med detta examensarbete att kartlägga hurdana examensarbetsprocessen är inom de olika avdelningarna. Samtidigt har jag varit ute efter att hitta extremer när det gäller processerna.

I teoridelen gick jag genom aktörerna som kan tänkas vara med i examensarbetsprocessen och deras roller. Jag har också delat upp examensarbetsprocessen i i faser med hjälp av Macheridis teorier. En annan viktig del är kontrollmöten, här handlar det om studerandens möte med handledaren i de olika faserna av examensarbetet. När det gäller möten kommer vi på en viktig aspekt och det är dokumenteringen av aktiviteterna mellan studeranden och handledaren.

Jag är rätt nöjd med slutresultatet, under examensarbetets gång stötte jag på situationer där jag tänkte att borde jag ha gjort det på ett annat sätt. Men jag tror att slutresultatet som jag har kommit till är till nytta för ARBIT.

7 KÄLLFÖRTECKNING

7.1 Litteratur

Bjurwill, Christer. 2001, A, B, C och D Vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser, Studentlitteratur.

Bryman, Alan & Bell, Emma. 2005, Företagsekonomiska forskningsmetoder, uppl 1:1, Lunda Text AB, s. 297, 320

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. 2009, Den kvalitativa forskningsintervjun, 2 uppl., Studentlitteratur AB, Lund, s.18

Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo. 1982, Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer, 3. Uppl., Studentlitteratur, Lund, s. 115-116

Lööv, Monica. 1999, Att leda och arbeta i projekt, 1. Uppl. Liber ekonomi, s.13-14

Macheridis, Nikos. 2009, Projektaspekter, 3. uppl., Lund Studentlitteratur, s. 57-63, 145-157, 165-166

Ruuska, Kai. 2007, Pidä projekti hallinnassa, 6. uppl. Talentum, s. 33–40, 106–120, 240–244

Virtanen, Petri. 2009, Projekti Strategian Toteuttajaa. Tietosanomi, s.149-155

7.2 Muntligt material

Biström, Johnny. 2001, Intervju om handledning i examensarbetsprocessen [muntl.].
Transkriberad. 31.05.2011

Karlsson, Hanne. 2011, Intervju om handledning i examensarbetsprocessen [muntl.].
Transkriberad. 27.05.2011

Mård, Tommy. 2011, Intervju om handledning i examensarbetsprocessen [muntl.].
Transkriberad. 13.06.2011

Nylund, Mats. 2011, Intervju om handledning i examensarbetsprocessen [muntl.].
Transkriberad. 13.06.2011

Paronen, Mikael. 2011, Intervju om handledning i examensarbetsprocessen [muntl.].
Transkriberad. 27.09.2011

Wikström-Grotell, Camilla. 2011, Intervju om handledning i examensarbetsprocessen
[muntl.]. Transkriberad. 27.05.2011

7.3 Elektroniska källor

Arcada, 2011. Publicerat 11.05.2011

Tillgänglig: <http://studieguide.arcada.fi/att-studera-pa-arcada/examensarbete-skrivguide/examensarbetsrutiner>

Hämtat: 18.10.2011

Arcada, 2011. Publicerat 12.10.2011

Tillgänglig: <http://studieguide.arcada.fi/att-studera-pa-arcada/examensarbete-skrivguide>

Hämtat: 18.10.2011

Arcada, 2011. Publicerat 20.09.2010

Tillgänglig: <http://studieguide.arcada.fi/att-studera-pa-arcada/examensarbete-skrivguide/projekterade-examensarbeten>

Hämtat: 18.10.2011

Arcada, 2011. Publicerat 11.11.2009

Tillgänglig: <http://studieguide.arcada.fi/examensstadgan-2009/utbildningsprogrammen-och-deras-uppbyggnad>

Hämtat: 18.10.2011

Arcada, 2011. Publicerat: tidtabeller för läsåret 2011-2012

Tillgänglig: <http://studieguide.arcada.fi/curriculumsandcourses/coursedescription>

Hämtat: 20.10.2011

Baltzersen, Rolf. 2001. Veiledning på hovedfag. En samlig gode eksempler, Universitetet i Oslo, 2011. Publicerad 31.03.2011.

Tillgänglig:

<http://www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/sta/undersokelser/laeringsmiljo/hovedfagveiledning.html>

Hämtat: 02.10.2011

Lopes, Claudia. 1996. The Lack of Selection Bias in a Snowball Sampled Case-Control Study on Drug Abuse, årg. 25 nr 6, s 1268

Tillgänglig: <http://ije.oxfordjournals.org/content/25/6/1267.full.pdf>

Hämtat: 05.11.2011

8 BILAGOR